

ПРИМЉЕНО:	17. 01. 2011
ОРГАНИЗАЦИЈА:	Б. Р. С. Г.
0603	101/1

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

1. Датум и орган који је именовao комисију

На својој XIII седници одржаној **28. октобра 2010.** године, Наставно-научно веће Природно-математичког факултета Универзитета у Новом Саду, именовало је Комисију за оцену и одбрану докторске дисертације кандидата мр Горана Бојовића под насловом „**Комплементарност планинског и бањског туризма на Копаонику**“.

2. Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен:

1. **др Јован Ромелић**, редовни професор Природно-математичког факултета у Новом Саду, Департмана за географију, туризам и хотелијерство, ужа научна област Друштвена географија, 03. 04. 2000., председник;
2. **др Јован Плавша**, редовни професор Природно-математичког факултета у Новом Саду, Департмана за географију, туризам и хотелијерство, ужа научна област Регионална географија, 17. 03. 2005., ментор;
3. **др Стеван Станковић**, професор емеритус Универзитета у Београду, Географски факултет, ужа научна област Регионална географија, 14. 09. 2009., члан.

II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

1. Име, име једног родитеља, презиме:

Горан, Бојко, Бојовић

2. Датум рођења, општина, република:

14. 01. 1965., Пећ, Република Србија

3. Датум одбране, место и назив магистарске тезе:

27. 07. 1999. године, Универзитет у Београду, Географски факултет, „Туристичка валоризација Метохије“

4. Научна област из које је стечено академско звање магистра наука:

Географија

III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

„Комплементарност планинског и бањског туризма на Копаонику“

IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Докторска дисертација садржи укупно 262 стране, 90 литературних извора, 5 карата, 120 табела, 43 графикона, 2 скице и 111 фотографија.

Поред Биографије и Кључне документацијске информације као издвојених делова у раду, докторска дисертација садржи укупно 13 поглавља.

Поглавља означавају следеће целине:

1. Увод (од 5-8 стране),
2. Преглед досадашњих истраживања (9-14 стране),
3. Положај као туристичка вредност Копаоника и бања у његовој подгорини (15-28 стране),
4. Туристичке

вредности Копаоника (29-140 стране), 5. Туристичке вредности Јошаничке бање (141-165 стране), 6. Туристичке вредности Луковске бање (166-187 стране), 7. Туристичке вредности Пролом бање (188-209 стране), 8. Туристичке вредности Куршумлијске бање (210-227 стране), 9. Анализа предности и недостатака односно повољности и неповољности (SWOT анализа) туризма на Копаонику и бањама његове подгорине (228-231 стране), 10. Комплементарност планинског и бањског туризма (232-240 стране), 11. Закључак - на српском и енглеском језику (241-246 стране), 12. Литература и извори података (247-249 стране) и 13. Додатак (250-262 стране).

У УВОДУ су дефинисани проблеми и предмет истраживања, циљеви и задаци истраживања. Указано је на коришћене научне методе, а образложена је и научна оправданост истраживања у овој дисертацији.

Поглавље ПРЕГЛЕД ДОСАДАШЊИХ ИСТРАЖИВАЊА даје анализу досадашњих научних радова (од 1869. до почетка 21. века), који су се бавили туристичком и географском (делови географије који су битни за туризам) проблематиком Копаоника и бања у његовој подгорини.

Кроз поглавље ПОЛОЖАЈ КАО ТУРИСТИЧКА ВРЕДНОСТ КОПАОНИКА И БАЊА У ЊЕГОВОЈ ПОДГОРИНИ анализирају се све компоненте положаја важне за развој туризма на истраживаном простору. Анализа је употпуњена са три одговарајуће карте и доста података у тексту и у пет табела.

У поглављу ТУРИСТИЧКЕ ВРЕДНОСТИ КОПАОНИКА анализирани су природни ресурси, друштвени услови, антропогене туристичке вредности, материјална база, промет туриста и облици туристичких кретања на Копаонику, што све скупа даје карактер ове привредне делатности. Теренско истраживање и компарација одређених статистичких података из различитих временских периода, те карте, графикони и фотографије дају додатну вредност овом поглављу. С обзиром да је Копаоник срце истраживаног простора логично је да ово поглавље представља најобимнију целину дисертације.

Кроз поглавље ТУРИСТИЧКЕ ВРЕДНОСТИ ЈОШАНИЧКЕ БАЊЕ, на сличан начин као и у претходном, анализирани су и истражне укупне вредности и специфичности ове бање, посебно оне које се односе на карактеристике термо-минералних вода, а које су и условиле формирање и постојање ове бање. Поред валидних података и веома добро одабраних фотографија, ово поглавље употпуњују и графикони.

Поглавље ТУРИСТИЧКЕ ВРЕДНОСТИ ЛУКОВСКЕ БАЊЕ такође даје „класичну“ анализу свих ресурса који су основа развоја туризма, уз коришћење нових истраживања и података, до којих су дошле друге научне дисциплине и научни радници. Указано је на чињеницу да је последњих десетак година у овој бањи урађен квалитативни напредак, што се очитовало и на повећању броја посетилаца, туриста и ноћења.

У поглављу ТУРИСТИЧКЕ ВРЕДНОСТИ ПРОЛОМ БАЊЕ указује се на погодности које пружају природне вредности, уз анализу позитивних последица које су произвеле нове бушотине и повећана издашност неких термо-минералних извора. Указано је и на позитивне ефекте формирања туристичког предузећа А.Д. „Планинка“ (1964) у Топличком крају, које у великом обиму обједињује и организује експлоатацију термо-минералних вода, природно лечилиште, смештајне капацитете и туристичке активности Пролом, Луковске и Куршумлијске бање. На основу овог примера указано је и на утицај овог успешног предузећа на укупан развој туризма овог краја.

Кроз поглавље ТУРИСТИЧКЕ ВРЕДНОСТИ КУРШУМЛИЈСКЕ БАЊЕ као доминантне за развој туризма истичу се природне вредности, на основу којих је бања у прошлости била једна од најпознатијих у Србији. Указано је и на негативне факторе (међу којима и НАТО бомбардовање) који су утицали да је 2006. године Бања престала са радом. Ово је веома добар пример на основу којег се могу сагледати сви фактори који су у ранијем периоду утицали на добар развој Бање и туризма, али и они негативни који су довели до њеног затварања.

Поглавље АНАЛИЗА ПРЕДНОСТИ И НЕДОСТАКА, ОДНОСНО ПОВОЉНОСТИ И НЕПОВОЉНОСТИ (SWOT АНАЛИЗА) ТУРИЗМА НА КОПАОНИКУ И БАЊАМА ЊЕГОВЕ ПОДГОРИНЕ даје компетенту оцену опште инфраструктуре, туристичког производа, људских ресурса и односа са осталим јавним сектором из које се извлаче најважније смернице на основу којих би се могао

побољшати развој туризма на овом простору.

У поглављу КОМПЛЕМЕНТАРНОСТ ПЛАНИНСКОГ И БАЊСКОГ ТУРИЗМА указано је на два различита периода развоја туризма у бањама и на Копаонику. Први, до средине 80-их година 20. века, у коме су бање имале примарни значај и други период (после изградње значајних и квалитетних смештајних капацитета на Копаонику) у коме је туризам, посебно зимски, на Копаонику постао доминантан у односу на онај у бањама. Кроз статистичке податке упоређен је број лежача, туриста, ноћења и степена искоришћености капацитета у бањама и на Копаонику. Указано је и на то да ни изблиза нису искоришћене могућности повезивања туризма на Копаонику и у бањама, те да развој у будућем периоду треба усмерити на знатно веће повезивање и сарадњу уз потребу измештања неких активности и садржаја са виших копаоничких површина у нижу подгорину. То захтева и сама чињеница да је знатан део Копаоника национални парк, те да треба настојати очувати, а где је могуће и унапредити добре природне ресурсе планине и подгорине.

Кроз поглавље ЗАКЉУЧАК изнесени су најзначајнији резултати до којих је кандидат дошао у својим истраживањима и потврђене су или одбачене постављене хипотезе. Указује се на сложеност и разноликост ресурсне основе Копаоника и његове подгорине, затим на њихове позиције у Србији и потребе бољег, разноликијег и ефикаснијег повезивања укупне туристичке понуде. Кандидат истиче да такав развој, уз поштовање принципа одрживости укупног и туристичког развоја, као и свих специфичност које носи овај простор, те савремених дешавања у овој делатности на простору Србије и Света, али и уз коришћење стручних кадрова, може и мора допринети већој комплементарности туризма Копаоника и бања у његовој подгорини.

Поглавље ЛИТЕРАТУРА И ИЗВОРИ ПОДАТА обухвата 90 коришћених литералних и других извора. Предмет и концепт истраживања подразумевао је и коришћење нешто старије литературе, да би се указало и на промене које су последица разних истраживања и планова, али и употребу нових сазнања и истраживања, што је кандидат адекватно урадио. Истраживања су употпунили и подаци добијени од разних служби и туристичких организација, али и сазнања добијена са неколико сајтова.

У поглављу ДОДАТАК кандидат је дао статистичке податке кроз 11 табела, који употпуњавају сазнања о неким карактеристикама простора.

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Након уводног дела рада, у оквиру поглавља *Преглед досадашњих истраживања* кандидат је на адекватан начин анализирао резултате ранијих истраживања и указао на њихов значај за развој туризма овог простора.

У поглављу *Положај као туристичка вредност Копаоника и бања у његовој подгорини* кандидат је јасно објаснио све елементе положаја овог простора и указао на њихов значај на развој туризма.

Кроз поглавље *Туристичке вредности Копаоника* кандидат свеобухватно узрочно-последично анализира и оцењује укупне туристичке вредности и услове на којима се развија туризам Копаоника. Ова анализа свих ресурса употпуњена је квалитетним и одговарајућим теренским истраживањем на читавом простору, што је дало додатну вредност компаративном и статистичком вредновању простора.

Поглавље *Туристичке вредности Јошаничке бање*, као и код простора Копаоника, на основу комплексне анализе, даје адекватну оцену свих туристичких ресурса, уз посебно наглашавање најважнијих (хидрографски). Кроз јасан текст дати су валидни подаци, што још вреднијим чине адекватне фотографије и графикони.

Кроз поглавље *Туристичке вредности Луковске бање*, кандидат такође износи адекватну анализу свих туристичких ресурса. Потпуни увид у ресурсну основу ове бање употпуњују резултати најновијих истраживања, на основу чега кандидат исправно објашњава квалитетан напредак туризма у последњих десетак година.

У поглављу *Туристичке вредности Пролом бање* кандидат исправно истиче предности које развој туризма у овој бањи обезбеђују природне вредности, закључујући да су неке предности последица

повећане издашности термо-минералних извора. Веома је добро указано на предности које је у развоју туризма донело формирање предузећа А.Д. „Планинка“, посебно стога што је оно удружује експлоатацију воде, природно лечење, смештај и многе туристичке активности Пролом, Луковске и Куршумлијске бање.

Поглавље *Туристичке вредности Куршумлијске бање* доноси исправне закључке о доминантности утицаја природних вредности на развој туризма. Кандидат је дао добра објашњења успешног развоја Бања у прошлости и негативних факторе који су утицали да је 2006. године иста престала са радом.

Кроз поглавље *Анализа предности и недостатака, односно повољности и неповољности (SWOT анализа) туризма на Копаонику и у бањама његове подгорине* износе се веома добре оцене опште инфраструктуре, туристичког производа, људских ресурса и односа са осталим јавним сектором. На основу тога кандидат истиче најважније смернице за бољи развој туризма.

У поглављу *Комплементарност планинског и бањског туризма* узрочно-последично су анализирана две различите фазе развоја туризма бања и на Копаоника. На основу добре анализе кандидат даје адекватна објашњења зашто су у првом бање имале примарни значај, а зашто у другом период Копаонику има знатно развијенији туризам. У тексту је дата добра компаративно-статистичка анализа број лежаја, туриста, ноћења и степена искоришћености капацитета у бањама и на Копаонику, из чега кандидат закључује да могућности повезивања туризма на Копаонику и у бањама нису довољно искоришћене. Да би будући развој туризма био успешан треба доћи до знатно интензивнијег повезивања и сарадње. Кандидат је предложио и неке конкретне мере које ће омогућити одржив развој туризма.

Кроз поглавље *Закључак* наглашени су најзначајнији резултати истраживања, а постављене хипотезе (потврђене или одбачене) адекватно су образложене. Резултати истраживања прате дефинисане циљеве и задатке. Кандидат исправно указује да сложеност и разноликост ресурсне основе и позиције Копаоника и његове подгорине, уз поштовање принципа одрживости укупног и туристичког развоја мора допринети већој комплементарности туризма овог простора.

Коришћена *Литература и извори података* су адекватни и у потребној мери актуелни и везани за истраживану проблематику.

VI СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КОЈИ СУ ОБЈАВЉЕНИ ИЛИ ПРИХВАЋЕНИ ЗА ОБЈАВЉИВАЊЕ НА ОСНОВУ РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Кандидат има укупно **12 објављених или прихваћених** за објављивање научних или стручних радова од којих: два рад категорије М24, један рад категорије М51, један рада категорије М52, три рада категорије М53, једну научну монографију и 4 стручна рада (прикази). Поред тога имао је два саопштења на домаћим скуповима са међународним учешћем.

Радови који су објављени или прихваћени за објављивање на основу резултата истраживања у оквиру рада на овој дисертацији су следећи:

1. **Бојовић, Г.**, (2010), *Комплементарност планинског и бањског туризма Копаоника и његове подгорине*, Гласник СГД, св. 90, бр. 4, Београд, у штампи (М24).

Рад обрађује планинско-бањски Копаонички простор (3400 km²), а анализа указује на комплексност елемената комплементарности. Копаоник као изразити и афирмисани простор планинског туризма у складу са модерним тенденцијама клијентеле ствара низ предуслова за бољи развој и тешњу сарадњу са бањским центрима у његовој подгорини. Бање, иако са дужом традицијом, нису успеле или то чине тек у првој деценији XXI века, да се значајније туристички наметну, већ у њима још увек доминира лечилишна функција. Шанса која се назива „комплементарност“ би овај туристички простор многоструко боље позиционирала на тржишту и значајно допринела развоју планинског и бањског туризма на Копаонику.

2. **Бојовић, Г.**, Плавша, Ј., (2010), Промет туриста у Бањама копаоничке подгорине, Зборник радова, Департман за географију, туризам и хотелијерство, бр. 39, Н. Сад, у штампи, (M53).

У раду се обрађују Јошаничка, Луковска, Пролом и Куршумлијска бања, које су смештене у подгорини Копаоника. Поред анализе промета туриста, у раду се анализира степен искоришћености смештајних капацитета и укзује на могућности бољег пословања на примеру дисперзије туристичког промета са Копаоника према бањама. Луковска бања је на надморској висини од 681 m, те је по томе јединствена код нас. Јошаничка бања је позната је по сумповитој термалној води температуре 78°C, по чему је међу првима не само код нас већ и у Европи. Куршумлијска и Пролом бања су хипотерме и хипертерме, дуге традиције с тим што је Пролом бања на основу броја остварених туриста (око 15.500) и ноћења (око 80.000) 2008. године прва на истраживаном простору, а Куршумлијска бања је низом субјективних и објективних околности 2006. године затворена.

3. **Bojović, G.**, Plavša, J., (2011), The Strengths and Weaknesses, Opportunities and Threats in development of tourism on Kopaonok and spas of its Piedmont (SWOT analysis), Turizam, international scientific journal, Number 15, Department of geografy, tourism and hotel management, Novi Sad, у штампи, (M52)

У сагледавању постојећег стања туризма на Копаонику и бањама у његовом окружењу као и у установљавању праваца за што бржи и комплементарно условљен развој овог планинско-бањског простора, спровођење SWOT анализе је незаобилазно. За SWOT анализу узети су у разматрање следећи кључни чиниоци: општа инфраструктура и саобраћај, туристички производ (природне и културне вредности, атракције и туристичка инфраструктура), људски ресурси и тржиште рада, односи са другим јавним и принредним секторима и организација, управљање и подстицање развоја туризма. На крају раду су изложене конкретне смернице искоришћавања „предности и повољности“ из SWOT анализе.

VII ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Докторска дисертација представља теоријски веома добро поткрепљену свеобухватну и узрочно-последичну анализу ресурсне основе и комплементарности у развоју планинског и бањског туризма на простору Копаоника и његове подгорине. Ова анализа поткрепљена је бројним подацима и примерима, компарацијом ранијих и данашњих услова и постигнућа. Дисертација је дала одговор на бројна питања и указала на начине решавања неких проблема.

Истраживањем Копаоника и његове подгорине као дестинације планинског и бањског туризма истакнути су велики потенцијали и шансе које овај простор има за развој овог производа. Анализа је указала на традицију у развоју бања, на релативно брзе и скоковите развоје туризма на Копаонику, на позитивне и негативне фазе и факторе у развоју туризма на овом простору.

Истраживањем су потврђене основне претпоставке да комплементарност туризма на простору Копаоника и његове подгорине није на потребном и пожељном нивоу, те да као такав овај простор није конкурентна дестинација у окружењу, али да има потенцијале да то постане.

Кроз истраживање добијани су одговори на бројна питања, а дисертација је указала и на правце и начине решавања неких проблема. У тексту који следи наведена су нека питања и одговори које је дала дисертација.

1. Какви су услови у којима се развија или ће се развити планински и бањски туризам на Копаонику и у његовој подгорини?
2. Који је тренутни ниво развијености планинског и бањског туризма Копаоника и његове подгорине?
3. Које су вредности, начини и могућности коришћења туристичких ресурса на овом простором у условима одрживог развоја?
4. У дисертацији је дата оцена природних и друштвених елемената значајних за туризам Копаоника и његове подгорине.
5. Ова теза, даје адекватну и применљиву анализу предности и недостатака, повољности и неповољности у развоју туризма на истраживаном простору.

6. Дисертација даје реалну анализу комплементарности планинског и бањског туризма на Копаонику и у његовој подгорини, указујући на мере које треба предузети да би се достигао задовољавајући ниво у повезивању и допуњавању ових облика туризма.

7. Теза указује и на то да се задовољавајући развој туризма не може постићи без одговарајућих кадрова, посебно младих стучњака, или још боље, стучних тимова.

Сви резултати истраживања представљају добру полазну основу за решавање уочених недостатака у планинском и бањском туризму Копаоника и његове подгорине, али би могли добро послужити на другим сличним просторима у Србији. Отклањање негативности и недостатка и истицање конкурентских предности овог простора као туристичке дестинације је неопходно за даљи развој ових облика туризма и њихове комплементарности, као и за позиционирање дестинације на међународном и регионалном тржишту.

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

Предузете истраживачке активности и коришћене статистичке и друге методе, као и приказани резултати, представљају одговарајућу научну апаратуру, помоћу које је дата адекватна слика комплементарности планинског и бањског туризм на Копаонику и у његовој подгорини. Резултати истраживања одговарају постављеним циљевима и задацима истраживања и приказани су јасно и прегледно помоћу табела, графикона и скица, уз одговарајућа објашњења у тексту. Подаци добијени истраживањем су статистички обрађени помоћу адекватних статистичких анализа. Кандидат је резултате истраживања јасно и прецизно тумачио, вршећи добру компарацију. Наведена литература је адекватна, у потребној мери савремена и везана за проблематику планинског и бањског туризма, односно за истраживану дестинацију. На основу начина приказивања и тумачења података, може се констатовати да рад садржи оригиналне научне резултате који задовољавају захтеве нивоа докторске дисертације.

IX КОНАЧНА ОЦЕНА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

1. Да ли је дисертација написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме?

Докторска дисертација мр Горана Бојовића написана је у складу са образложењем наведеним у пријави теме.

2. Да ли дисертација садржи све битне елементе?

Дисертација садржи све битне елементе који представљају оригиналан научни допринос у области изучавања планинског и бањског туризма, као и комплементарности међу њима на простору Копаоника и његове подгорине.

3. По чему је дисертација оригиналан допринос науци?

Резултати истраживања докторске дисертације мр Горана Бојовића представљају прво детаљно истраживање комплементарности планинског и бањског туризма на простору Србије, односно на Копаонику и у његовој подгорини. Кандидат је користио адекватне и потребне методе за утврђивање вредности ресурсне базе туризма и других услова и фактора значајних за развој ове делатности и њене комплементарности на простору Копаоника и његове подгорине. На основу наведеног, може се констатовати да докторска дисертација мр Горана Бојовића представља оригинални научни рад и пружа конкретан допринос науци.

4. Недостаци дисертације и њихов утицај на резултат истраживања?

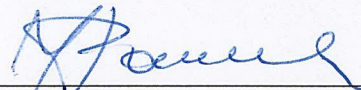
У докторској дисертацији нема значајних недостатака који би утицали на резултате истраживања.

X ПРЕДЛОГ

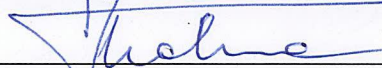
На основу укупног сагледавања оцене докторске дисертације кандидата **мр Горана Бојовића**, под насловом **"Комплементарност планинског и бањског туризма на Копаонику"**, Комисија позитивно оцењује ову дисертацију и предлаже Наставно-научном већу Природно-математичког факултета Универзитета у Новом Саду да **прихвати позитивну оцену и одобри кандидату да докторску дисертацију под овим насловом јавно брани.**

У Новом Саду, -11. јануар 2011.

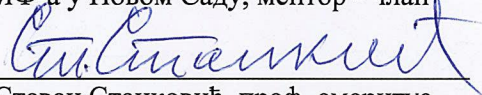
ЧЛАНОВИ КОМИСИЈЕ:

др Јован Ромелић, ред. проф.
ПМФ-а у Новом Саду, предједник

др Јован Плавша, ред. проф.
ПМФ-а у Новом Саду, ментор - члан

др Стеван Станковић, проф. емеритус,
Географски факултет у Београду, члан